

BOLALARNING ALOHIDA MODDIY TA'MINOT HUQUQI: ALIMENT MIQDORI VA NAZORAT TIZIMINI TAKOMILLASHTIRISH ZARURATI

Sadullayeva Umida Yuldash qizi,

Xorazm viloyati yuridik texnikumi,

"Sud-huquqiy faoliyat" yo'nalishi 2-bosqich 2309-guruh talabasi

Kalit so'zlar: aliment, bola huquqlari, ta'minot, aliment miqdori, alimentdan bo'yin tovlash, nazorat mexanizmi, qonunchilik islohoti, ota-onalik majburiyati, eng kam iste'mol xarajatlari, ijro.

Kirish

Har bir bola inson sifatida tug'ilgan paytdan boshlab yashash, rivojlanish, ta'lim olish, tibbiy xizmatlardan foydalanish va ijtimoiy himoya olish huquqlariga ega. Bu huquqlar O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi, Oila kodeksi hamda "Bola huquqlari to'g'risida"gi qonun bilan himoyalangan.

Biroq ota-onaning ajrashganligi yoki alohida yashash holatlarida bola to'g'ridan-to'g'ri ota-onadan biri tomonidan moddiy ta'minlanmaydi. Bunday holatda aliment – bolaning asosiy moddiy ta'minot manbasi bo'lib qoladi. Afsuski, amaliyotda aliment miqdori pastligi, alimentdan bo'yin tovlash holatlari, ijro mexanizmlarining sustligi va ikkinchi oiladagi farzandlar bahonasida birinchi farzandlarning huquqlari buzilayotgan holatlar tez-tez uchrab turibdi.

Shuning uchun bu maqolada bolalarning alohida moddiy ta'minotga bo'lgan huquqi doirasida aliment masalasi chuqur tahlil qilinib, qonunchilikdagi muammolar va ularni bartaraf etish bo'yicha takliflar ilgari suriladi.

— Aliment miqdori – bolaga emas, ish haqiga qarab belgilanmoqda —

Oila kodeksining 99-moddasiga ko'ra, sud aliment miqdorini ota yoki onaning daromadining ma'lum bir foizi (1/4, 1/3 yoki 1/2 qism) sifatida belgilaydi. Biroq bu yondashuv bola ehtiyojlarini inobatga olmaydi.

Masalan, agar ota rasmiy ravishda 2 million so'm oylik olsa, bir bola uchun 500 000 so'm aliment to'lasa, bu miqdor bolaning asosiy ehtiyojlariga yetmaydi. 2025-yil uchun eng kam iste'mol xarajatlari miqdori 626 000 so'mni tashkil qiladi. Shunga ko'ra, aliment miqdori kamida 2 baravar – 1 252 000 so'mdan kam bo'lmasligi kerak.



Bu raqamlar bolaning ovqatlanish, kiyim-bosh, transport, o‘quv vositalari, gigiyena, sog‘liqni saqlash kabi kundalik ehtiyojlarini hisobga olib belgilanishi kerak.

Alimentdan bo‘yin tovlash – bolaning konstitutsiyaviy huquqlarining buzilishi O‘zbekistonda alimentdan qochish holatlari keng tarqalgan. Ba’zi otalar:

- Ish haqi rasmiy ravishda past ko‘rsatilgan korxonalarda ishlaydi;
- Ishlamayapti deb ko‘rsatadi;
- Daromadini boshqa shaxs nomiga rasmiylashtiradi;
- Yangi oila tuzib, boshqa farzandlar borligini bahona qiladi.

Shu sababli aliment undirish ko‘plab onalar uchun murakkab, asabiy va moddiy jihatdan og‘ir jarayonga aylanmoqda. Yana bir muhim holat shuki, ota bilan yashayotgan farzandlar avtomatik tarzda ta‘minlanayotgan hisoblanadi, ya’ni ular uchun alohida aliment to‘lovi belgilanmaydi.

Ikkinchi oila – birinchi farzandning huquqini cheklash vositasi bo‘lishi mumkin emas

Yangi oila qurgan otalar ko‘pincha sudga murojaat qilib, “ikkinchi xotimimdan farzandim bor” deb, birinchi farzandlarga to‘layotgan alimentni kamaytirishni so‘rashadi. Bu esa bolalarning teng huquqlilik prinsipiga ziddir.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 65-moddasida ota-onalar barcha farzandlari oldida teng javobgar ekani qat’iy belgilangan. Hech bir farzand boshqa bir farzand borligi uchun moddiy jihatdan qisqartirilmasligi kerak.

Qonunchilikni takomillashtirish zarurati

Aliment masalasida quyidagi qonunchilik islohotlari dolzarb:

1. Alimentni foizda emas, qat’iy summada belgilash. Bu miqdor eng kam iste‘mol xarajatlarining kamida 2 baravari bo‘lishi kerak.

2. Ijro harakatlarini kuchaytirish. Alimentni to‘lamayotganlarga mol-mulk xatlash, avtomatik blokirovka va chet elga chiqishni cheklash choralarini kuchaytirish.

3. Aliment to‘lamaganlarga nisbatan jinoiy javobgarlikni keng qo‘llash. Jinoyat kodeksining 122-moddasi bo‘yicha ko‘proq ish qo‘zg‘atish.

4. Raqamli nazorat tizimi yaratish. Aliment holatini onlayn kuzatish, har oyda avtomatik eslatma va hisobot tizimi joriy etish.

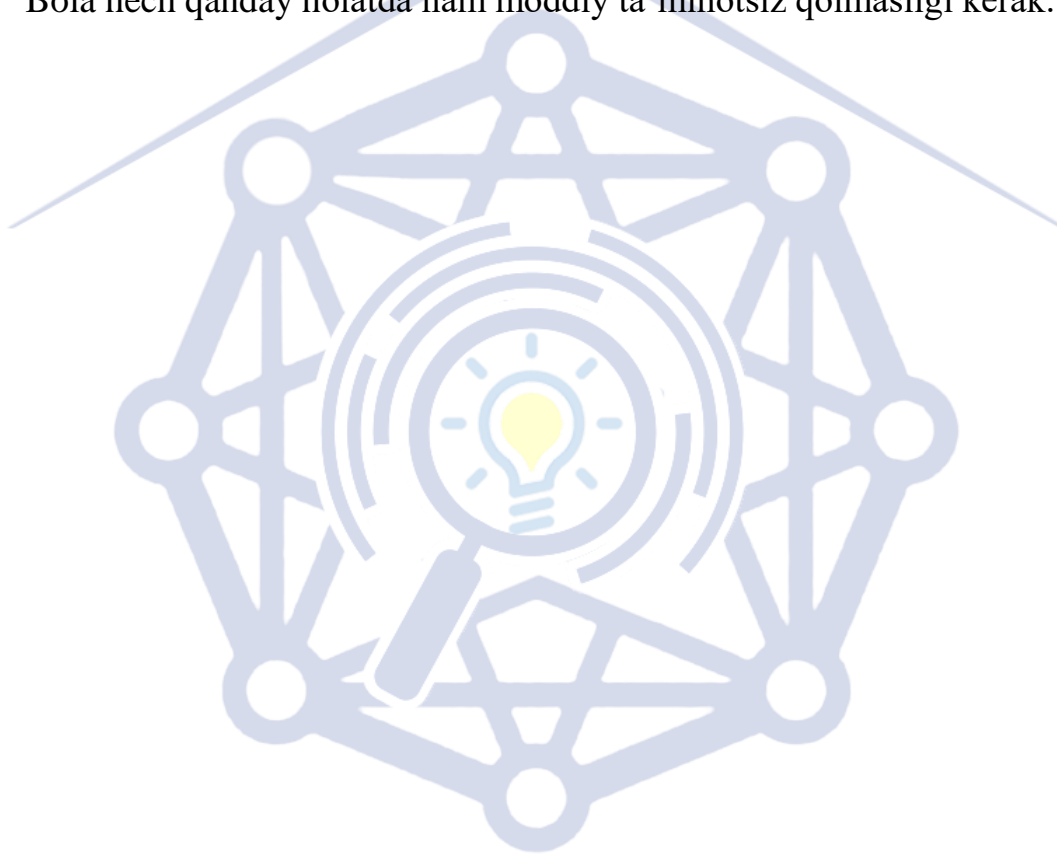
5. Ikkinchi farzand bahonasida birinchi farzand huquqini cheklashga yo‘l qo‘ymaslik. Bu tamoyil sudlarda qat’iy qo‘llanilsin.

Xulosa

Bolalar – jamiyat kelajagi. Ularning huquqlari soʻzda emas, amalda taʼminlanishi zarur. Ayniqsa, ota yoki ona bilan yashamaydigan farzandlar uchun aliment – hayot sifati, taʼlimi va sogʻligʻi uchun asosiy vositadir.

Bugungi kundagi eng muhim vazifa – aliment miqdorini bolaning ehtiyojlariga moslashtirish, alimentdan boʻyin tovlaganlarga qarshi qatʼiy chora koʻrish, nazorat tizimini raqamlashtirish va sud ijro tizimini kuchaytirishdir.

Bola hech qanday holatda ham moddiy taʼminotsiz qolmasligi kerak.



Research Science and Innovation House

